

РЕЦЕНЗИЯ

по конкурс за присъждане на академичната длъжност „доцент“
в област 2.1. Филология (Руска литература на XX век),
обявен от Софийския университет „Св. Климент Охридски“
в Държавен вестник, бр. 23 от 17 март 2017 година

Рецензент: доц. д-р Румяна Евтимова

I. Данни за конкурса

На обявения от Софийския университет „Св. Кл. Охридски“ конкурс за **доцент** по руска литература на XX век се е явила като единствен кандидат гл. ас. д-р Галина Тотева Петкова, щатен преподавател в Катедрата по руска литература при ФСлФ на СУ „Св. Кл. Охридски“. Кандидатката участва в конкурса с хабилитационен труд - книгата „Да се даде ръководеща нишка...“: История на руската литература от проф. П. Бицили в три книги (Бългрия, 1931 - 1934 г.)“. София, Издателство „Факел“, 2017, 656 с. (ISBN 978-954-411-237-0), десет статии, изследващи културната и академична история на руската емиграция в България основно през първата половина на XX век, както и дейността на едни от най-ярките ѝ представители. Тези статии диалогизират с проблематиката на хабилитационния труд и разширяват изследователското поле на емигрантологията. Гл. ас. д-р Галина Петкова кандидатства в конкурса и с две електронни книги с текстове, на които е съставител и коментатор. В първата - „Надежда Тефи. Наше житие. Рассказы и фельетоны, опубликованные в Софии (1923-1927)“ - има и въвеждаща статия от д-р Г. Петкова, а втората е сборник „Женска поезия на руската емиграция в България“.

Конкурсът е проведен в съответствие с разпореденията на Закона за академичното развитие и на Вътрешния правилник за неговото прилагане в Софийския университет.

II. Данни за кандидатката

Галина Тотева Петкова работи като щатен преподавател в Катедрата по руска литература при ФСлФ на СУ „Св. Кл. Охридски“ от 1999 г. понастоящем. Кариерното ѝ развитие се проследява в годините 2001, когато е избрана за старши асистент и 2002, откогато е главен асистент.

Д-р Галина Петкова е утвърдено име не само сред българските русисти, но и в академичните среди у нас и в чужбина. Базата данни за научната дейност на СУ „Св. Кл. Охридски“ представя най-пълно изследователските приноси на гл. ас. д-р Г. Петкова. Сред областите, в които тя работи повече от две десетилетия, особено се открояват поетиката на Марина Цветаева и историографията, и архивистиката на руската емиграция в България през ХХ век. Фокус на изследователския интерес на кандидатката са животът и делото на проф. П. Бицили, осмислени от гледна точка на личния му принос и през диалога с българските обществени и академични среди. Направеното от гл. ас. д-р Галина Петкова в областта на академичната русистика е явно оценено от българските и чуждестранните научни среди, свидетелство за което е значителният брой цитирания (116) в трудовете на авторитетни учени и издания, отразени в Базата данни за научната дейност на СУ „Св. Кл. Охридски“.

Д-р Галина Петкова е представяла резултатите от изследователската си работа на научни форуми (26) в България, Русия, Сърбия, Турция, участвала е в колективи от СУ „Св. Кл. Охридски“ и БАН, разработвали различни проекти, била е съставител и редактор на сборници със статии, документи и художествени текстове, сред които ще открия двете споменати по-горе електронни книги, сборниците от поредицата „Класика и канон в руската литература“, дело на Катедрата по руска литература при ФСлФ на СУ „Св. Кл. Охридски“.

Проследяването на направеното от д-р Г. Петкова, успоредено и с пряката ѝ ангажираност като главен асистент, затвърждава моята представа за кандидатката като за учен, отдаден на избраното поприще.

III. Преподавателска дейност

Д-р Галина Петкова е преподавала и преподава в образователните степени „Бакалавър“ и „Магистър“ в няколко факултета на СУ „Св. Кл. Охридски“: ФСлФ, ИФ, ФФ. Водила е и води както лекционни курсове, така и семинарни занятия в специалностите Българска филология, Руска филология, Славянски филологии във ФСлФ на СУ „Св. Кл. Охридски“. Гл. ас. д-р Г. Петкова е чела лекционни курсове „Руска литература на ХХ век“ пред студенти от специалността Българска филология, задочно обучение, във ФСлФ и БИН във ФФ (2010-2011 г.).

Лекционните курсове на гл. ас. д-р Г. Петкова в специалността „Магистър“ презентират кандидатката не само като добре подготвен специалист по история на руската литература, но и като филолог, който може да прояви своята

компетентност в интердисциплинарни области. Правя този извод въз основа на разнообразната проблематика на лекционните курсове: „Руска емиграция в България (1919-1940): културен профил, фигури, текстове“, „История на жените. Жените в руската култура (XIX - XXI век)“, „Женски гласове в руския модернизъм“, „Руска женска литература (II част)“, „Свое/чуждо в текстовете на руската емиграция (България 1919-1940)“, четени в различни магистърски програми.

След направения обзор на преподавателската дейност на гл. ас. д-р Галина Петкова стигам до заключението, че тя години наред е работила задълбочено, като постоянно е обновявала и разширявала периметъра на своите научни, а оттам и педагогически интереси, а така е актуализирала и учебния процес.

IV. Научни приноси

Гл. ас. д-р Галина Петкова получава научната и образователна степен „доктор“, след като през периода 1990-1994 г. е редовен докторант в Катедрата по история на руската литература от XX век при Филологическия факултет на Московския държавен университет „М. В. Ломоносов“ (Москва, Русия). Дисертационният ѝ труд на тема: „Поэтика лирического цикла в творчестве Марины Цветаевой“ е успешно защитен през 1994 г. като легитимността на научната и образователна степен „доктор“ е утвърдена с Удостоверение на ВАК при МС от 13.07.1994 г.

В конкурса за присъждане на академичната длъжност „доцент“, обявен от Софийския университет, гл. ас. д-р Галина Петкова участва с хабилитационния труд „Да се даде ръководеща нишка...“: История на руската литература от проф. П. Бицили в три книги (България, 1931-1934 г.)“. С., 2017, както и с вече цитираните две електронни книги и статии.

Монографията на д-р Г. Петкова е респектираща както с обема си от 656 страници, така и с корпуса от документи и други архивни единици, които авторката е издирила, изследвала и систематизирала в един по-широк научен контекст. Нейна „ръководеща нишка“ е съдбата и академичната дейност на проф. Пьотр Бицили, като те се проследяват съотнесено към исторически факти от живота на други негови съотечественици, оказали се също в България поради политическите промени, настъпили в Русия след 1917 година. Д-р Галина Петкова е сред най-последователните учени, посветили се ангажирано на този аспект от българо-руските исторически и културни взаимодействия. Актуалността и интересът към този род изследвания се повиши значително през

последните 30 години, тъй като през няколко предходни десетилетия темата бе лишена от обективна интерпретация.

В Справката за приносния характер на труда авторката е определила методологията на изследването така: „Проучването съзнателно се стреми да осмисли *емигрантството* като културен концепт, пренасочвайки фокуса на вниманието си от идеите към езика и дискурсивните практики. Подобна *емигрантска археология* може да бъде съотнесена с „микроскопичния метод“ на самия Бицили - аналитична техника, която професорът владее в съвършенство“. Така чрез избора на методологичен подход се търси диалог с избрания изследователски обект.

Трудът на д-р Г. Петкова се характеризира с добре обмислена структура и композиция - изключително важни при наличния обем. Той се състои от въвеждащи думи, три глави и заключение. Още заглавията на отделните части са първият точен ориентир за тяхното съдържание.

Във Въведението „Малките книги“, които „не могат да се научат“ д-р Г. Петкова е резюмирала пътя и етапите на своето изследване и е открила имената, от чиито трудове или преки препоръки се е ползвала, за да структурира и реставрира академичното наследство на проф. П. Бицили. Първата глава на изложението „П. Бицили и българското университетско поле от 20-те - 40-те години на ХХ век“ се състои от същинска част и приложение. В нея се проследява присъствието на проф. П. Бицили в най-авторитетното ни висше училище и хронологично се разглежда дейността му, като са открити най-важните моменти в този период. Наред с изчерпателното и изключително коректно цитиране и коментиране на десетките издирени документи, авторката е последователна и в стремежа си да възпроизведе атмосферата както в руските емигрантски среди, така и в Софийския университет, и в българския административен, и научен живот. С този си аспект трудът на д-р Г. Петкова повишава своята значимост, излиза извън рамките на „тясната специализация“ и става **документ** за историята на руската емиграция в България, а оттук и на българо-руските взаимодействия, но също и за историята на Софийския университет, и на българската наука и образование.

В изследването, което работи с масив от документи, писма, програми на учебни дисциплини, на лекционни курсове и др., има осезаемо авторско присъствие. Д-р Г. Петкова не се ограничава да остане в ролята на обективен, но отстранен хроникьор, а пресъздава и емоционалния свят на емигрантството, сложните понякога междуличностни взаимоотношения. Разделите 1.3.1. „П.

Бицили - М. Попруженко: мълчанието и безезичието“ и 1.3.2. „П. Бицили - Б. Пенев: срещата и общението“ разширяват изложението не само фактологично, но хвърлят косвена светлина и върху сложни човешки съдби, като авторката не крие своето пристрастие към тази на протагониста в нейния разказ.

Важно за историята на българското университетско образование и научните контакти е откритото представяне на диалога между проф. Б. Пенев и проф. П. Бицили, който впоследствие се наема да оповести през м. юли 1927 г. скоропостижната кончина на българския славист в руския емигрантски вестник „Последни новости“.

В „Приложение към Глава първа“ са включени подробни списъци на лекционните курсове и практическите занятия, четени и водени от професорите М. Попруженко и П. Бицили с точните теми и хорариум по години - за първия от 1919 до 1944 г., а за втория - от 1923 до 1948 г., което също допринася за фактологичната уплътненост на изследването.

В Глава втора: „П. Бицили в полето на руското емигрантско училище в България през 20-те и 30-те години на ХХ век“ доминира историографският подход, чрез който се реконструира една малко позната сфера на образованието, организирано от руското емигрантство в България. Животът на диаспората е представен от авторката документално прецизно, но зад „сухата“ фактология тя е доловила и показала мисионерския дух, който владее руските емигранти, както и стремежа им да създадат свои полета на паметта. „Уреждането и реалното разгръщане на емигрантското образователно дело - пише авторката - е не само форма на опазена национална памет, но и *инструмент* за нейното препредаване. Целенасоченото опазване на националната идентичност се сглобява с логиката на институцията Училище“ (с. 165). Д-р Г. Петкова проследява прецизно проектите за преподаване, програмите, тенденциите в стремежа да се изгради опазващ Канона процес. Отново документалната плътност се илюстрира от изследваните „Проекти“ на такива представители на емигрантското движение като: А. Елчанинов, Ив. Нилов, М. Хофман, Вл. Перемилowski. Към тази глава д-р Г. Петкова също добавя Приложение с документи (125 страници) за дейността на руските емигрантски училища, както и за позициите и оценките на Министерството на просвещението.

Приносният характер на Глава втора е безспорен. В нея е подредена изчерпателна фактология по проблема, а също така са открити мястото и ролята на активистите на руското емигрантско движение, сред които е и проф. П. Бицили.

Пристрастието на авторката към изследователския обект е видимо особено в последната глава на труда, където е прочетен буквално страница по страница т. нар. „своеобразен тритомник“ на проф. П. Бицили, създаден за обучението в емигрантското училище. Авторката търси критерия на професора при подбора на текстовете в „Христоматиите по история на руската литература“ (част I и II), като оценката ѝ е, че заедно с „Кратката история“ „в своята допълняемост представят моделиране на руската литературна история от народната словесност до метрополната и емигрантска литература от 30-те години на XX век“(с.22).

Подтикът на д-р Г. Петкова е да „озвучи“ съвременната библиографска картина чрез максимално изчерпателното представяне на „оформянето, съдържанието и дискурсивните практики на автора“ на тези неизвестни на българския читател източници. Трите книги са за д-р Г. Петкова експлицираното „място на руската памет“, а тяхното проучване уплътнява приносно българската емигрантология. След набавянето на подробна документация за делото на проф. П. Бицили, авторката авторката убедено утвърждава, че „Бицили демиургично се самополага като лектор и наставник, който дава „ръководеща нишка“, защото знае пътя към мъдростта и знанието“ (с. 594). Това, че „нишката“ се е осъществила като архетип, се доказва от патоса на реабилитационния труд на гл. ас. д-р Г. Петкова, реставрирала едно академично присъствие и научно наследство.

V Заключение

Обобщавайки впечатленията си след изчитането на представените трудове и направените оценки за тяхната стойност, както и за преподавателската компетентност и присъствието на кандидатката в академичния живот, убедено препоръчвам на уважаемото научно жури да присъди на гл. ас. д-р Галина Петкова академичната длъжност **доцент** по руска литература на XX век в Софийския университет.

03.07.2017 г.

Рецензент:

(доц. д-р Румяна Евтимова)